

Trh práce - zaměstnanost a nezaměstnanost (ukazatele trhu práce)

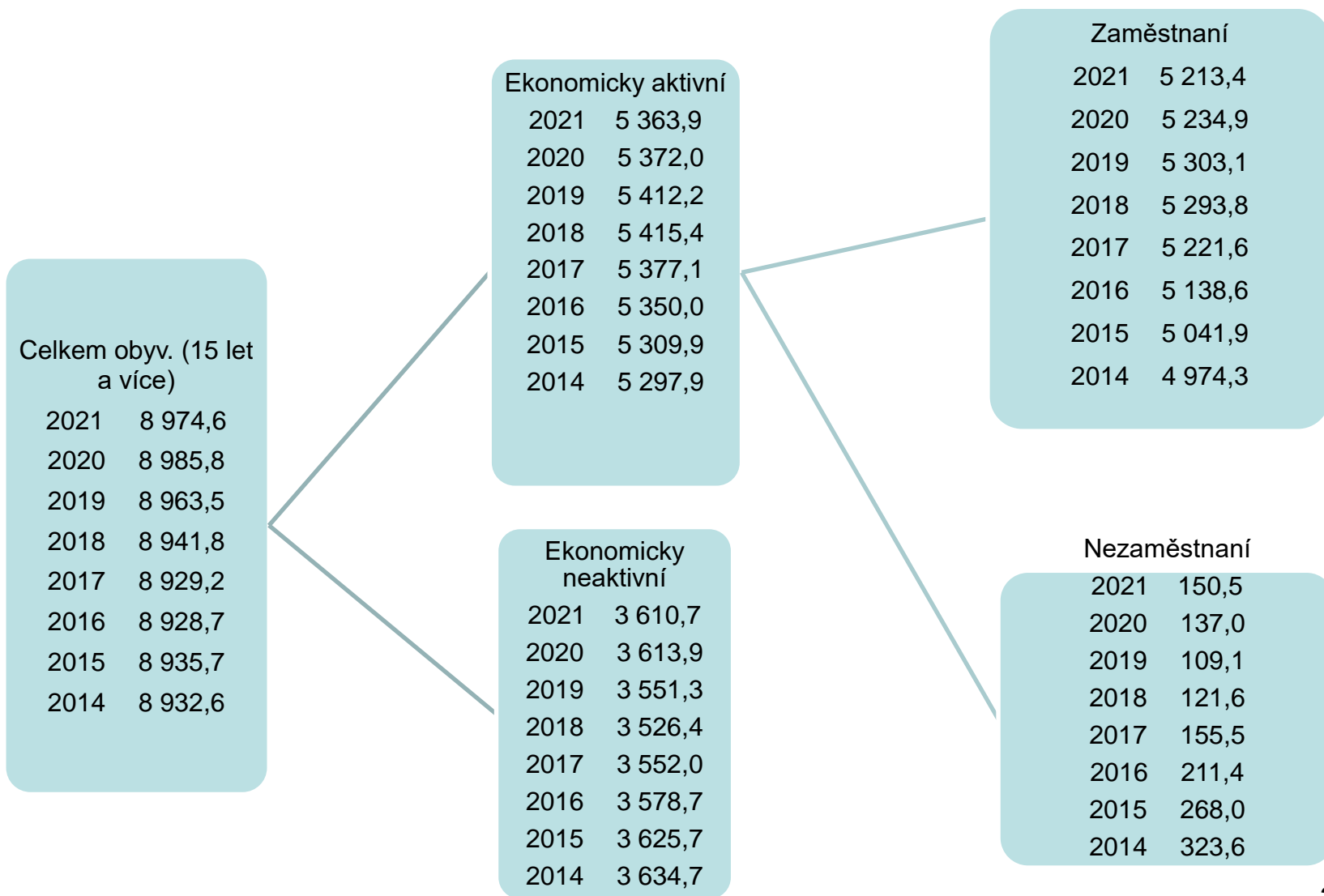

struktura přednášky

- Struktura obyvatelstva
- Ukazatele trhu práce
- Typy nezaměstnanosti
- Dobrovolná vs. nedobrovolná nezaměstnanost
- Dopady nezaměstnanosti
- Politika zaměstnanosti
- Vybraná statistická data o trhu práce

Struktura obyvatel (nad 15 let)

zdroj: ČSÚ, 24.11. 2022, <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/shortUrl?su=85c05c3a>

Ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo

- Ekonomicky aktivní obyv. (pracovní síla) = zaměstnaní + nezaměstnaní
- **Zaměstnaní**
 - všechny osoby starší 15-ti let, které během referenčního období příslušely mezi placené zaměstnance, příslušníky armády nebo osoby zaměstnané ve vlastním podniku
- **Nezaměstnaní**
 - osoby 15leté a starší, které ve sledovaném období souběžně splňují **tři podmínky**: 1) neměly placené zaměstnání ani sebezaměstnání, 2) zaměstnání aktivně hledaly, 3) byly připraveny k nástupu do práce (tj. nejpozději do 2 týdnů)

Ekonomicky neaktivní obyv. = veškerá populace, která nesplňuje podmínky k zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané osoby

tj. všechny osoby mladší 15 let, starobní (nepracující) důchodci, nepracující žáci/studenti, invalidní osoby, nezaměstnaní, kteří nesplňují podmínky pro zařazení do evidence nezaměstnaných, také osoby na rodičovské dovolené, osoby v domácnosti či jiné závislé osoby

Základní ukazatele trhu práce

podíl nezaměstnaných osob (MPSV)

= podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 (15 a více) let ze všech obyvatel ve stejném věku

(zdroj dat o počtech neumístěných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 - 64 let evidovaných na úřadech práce =MPSV ČR, zdroj dat o počtu obyv. = demografická statistika ČSÚ)

Poznámka: Eurostat uvažuje věkovou skupinu 15-74 let viz

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

Použité symboly: u = míra nezaměstnanosti, U = počet nezaměstnaných, E = počet zaměstnaných

- **míra nezaměstnanosti**

$$u = U / (E + U) \cdot 100 \text{ (v \%)}$$

- **míra zaměstnanosti = $E / \text{obyv.15-64}$**

(krát 100, v %)

- **míra participace (ekonomické aktivity)**

$$= (E + U) / \text{obyv.15-64}$$

(krát 100, v %)

- **míra dlouhodobé nezaměstnanosti =**

podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle na celkové pracovní síle (v %)

míra registrované nezaměstnanosti (MPSV ČR do r. 2004)

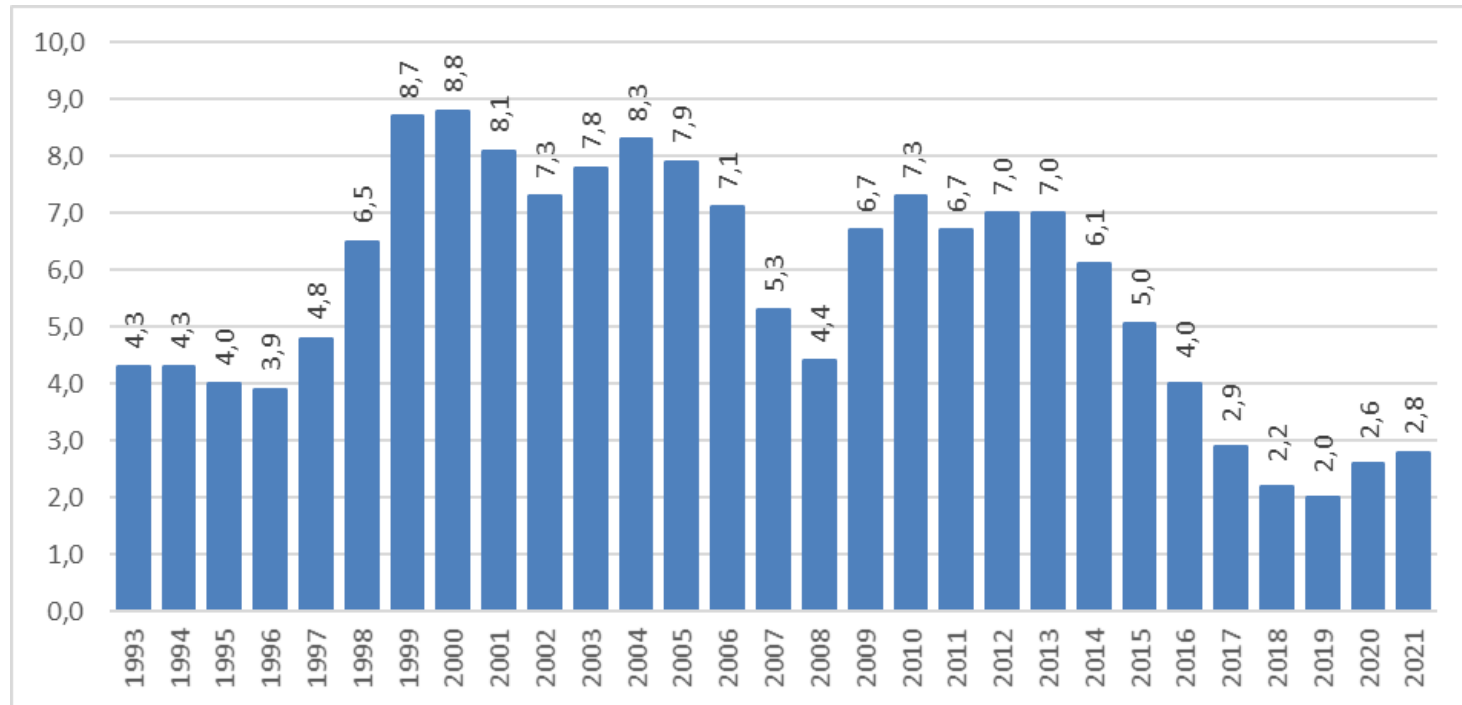
→ za nezam. považováni ti, kteří byli **registrováni** na úřadech práce a byli **dosažitelní** (do zam. zahrnováni i cizinci legálně pracující v ČR)

od r. 2003 jsou k dispozici data o *podílu nezam. osob*

obecná míra nezaměstnanosti (ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil)

→ za nezam. považováni ti, kteří neměli v referenčním období žádné zaměstnání, neodpracovali ani jednu hodinu za mzdu, v průběhu posledních 4 týdnů aktivně hledali zaměstnání a byli schopni nastoupit do dvou týdnů

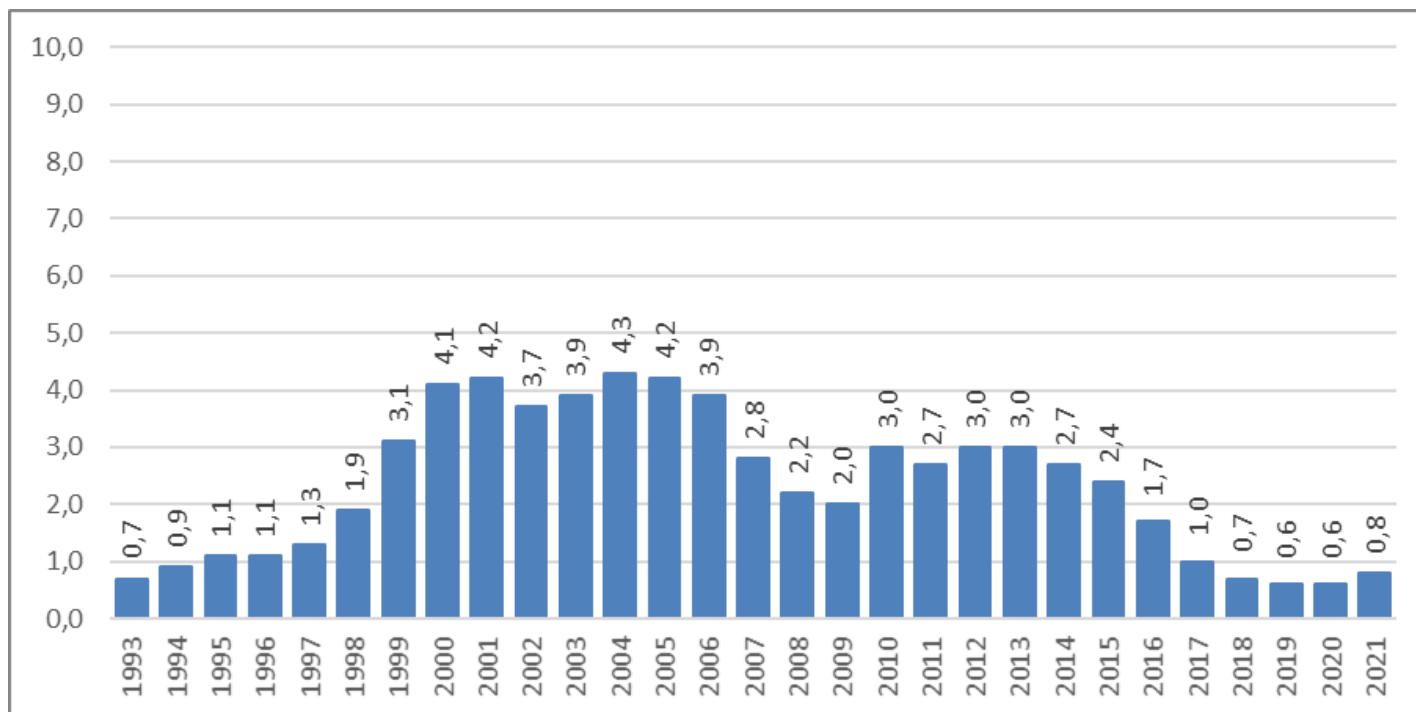
Obecná míra nezaměstnanosti v ČR (v %)

= podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (zaměstnaní + nezaměstnaní), kde číselník i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení (Eurostatu a Mezinárodní organizace práce ILO). Jedná se o odhady z výběrového šetření pracovních sil.

Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v ČR

(podíl dlouhodobě nezam. na EA obyv.)

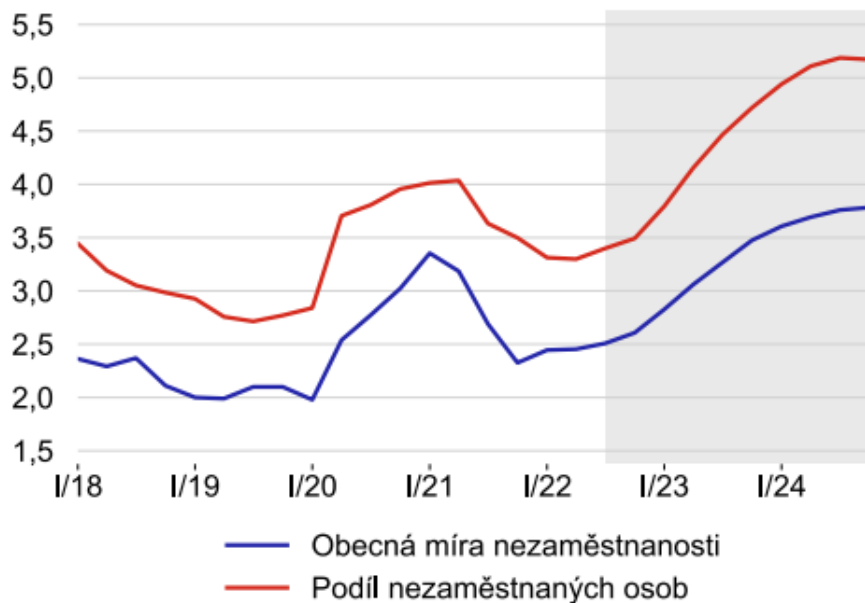
Do roku 2005 byla míra založena na počtu nezaměstnaných, kteří si hledali zaměstnání déle než 1 rok. Od roku 2006 je podle Eurostatu tato míra konstruována na základě kratší doby z doby hledání zaměstnání a doby od ukončení posledního zaměstnání respondenta. Tato kratší doba musí překročit délku 1 roku.

Ukazatele nezaměstnanosti

(v %, sezonně očištěno, pramen: MPSV, ČSÚ)

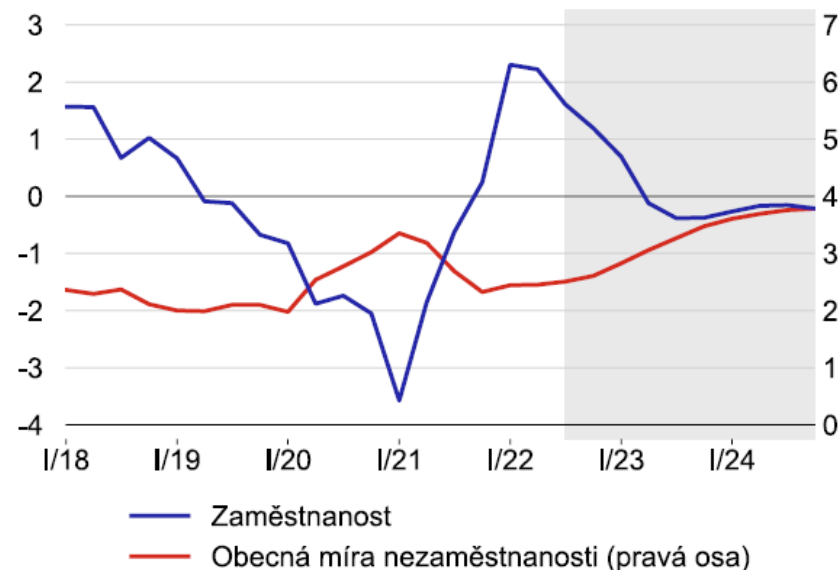
Nezaměstnanost

v %, sezonně očištěno

Vlivem horší makroekonomické situace se zastaví růst zaměstnanosti a zvolna začne narůstat nezaměstnanost

zaměstnanost, meziroční změny v %, obecná míra nezaměstnanosti v %, sezonně očištěno

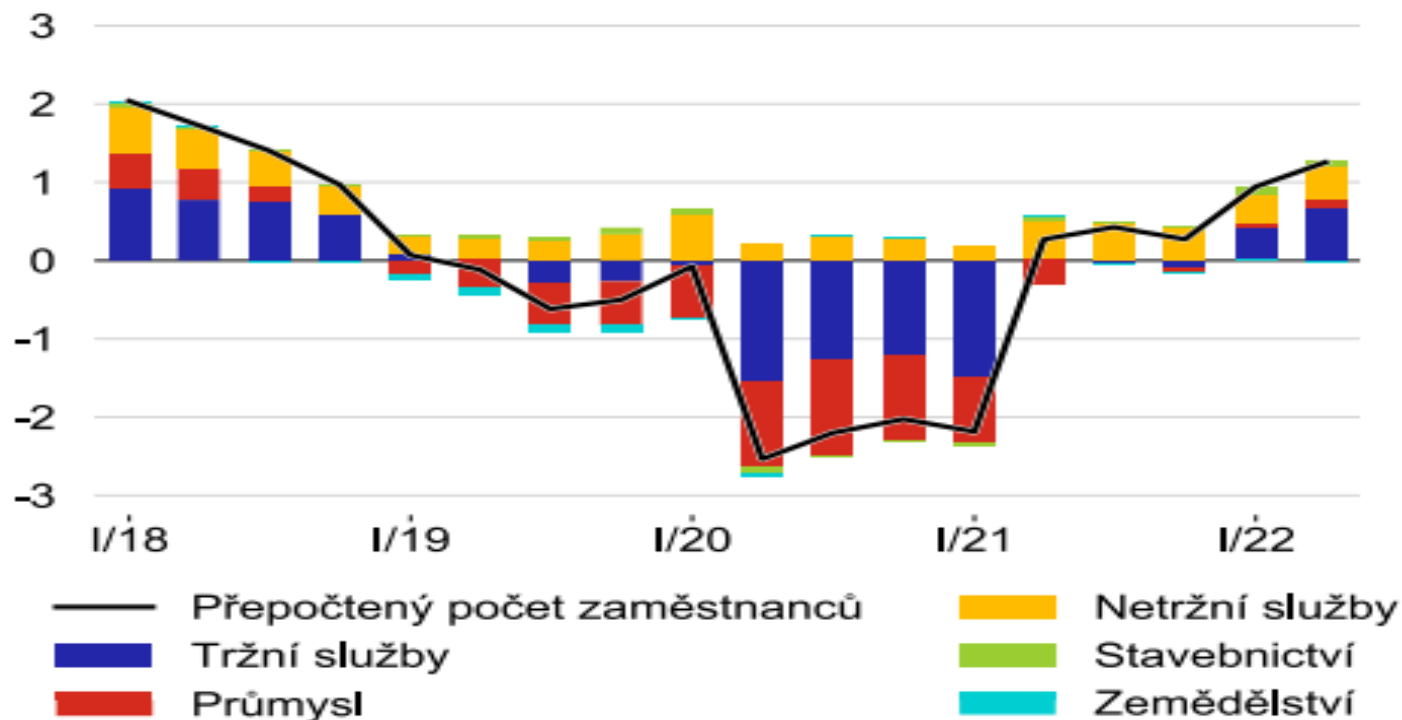

Zdroj: ČNB, Zpráva o měnové politice, podzim 2022

<https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/Zprava-o-menove-politice-podzim-2022/>

Přepočtený počet zaměstnanců – odvětví

meziroční změny v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČNB, Zpráva o měnové politice, podzim, 2022

<https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/Zprava-o-menove-politice-podzim-2022/> ©M. Nečadová

Podíl nezaměstnaných osob v ČR

podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let k obyvatelstvu ve stejném věku (v %)

Region	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Praha	2,8	2,5	2,1	1,8	2,6	3,5	3,6	3,9	4,8	5,3	4,6	3,9	2,9	2,1	1,9	2,8	3,4
Středočeský kraj	4,8	4,3	3,5	3,0	4,6	5,6	5,6	5,7	6,5	6,6	5,7	4,7	3,6	2,8	2,4	3,0	3,3
Jihočeský kraj	4,6	4,4	3,5	3,1	4,9	5,6	5,6	5,7	6,5	6,4	5,2	4,4	3,3	2,4	2,1	2,7	3,0
Plzeňský kraj	4,8	4,5	3,7	3,3	5,6	6,3	5,8	5,4	6,2	5,9	4,9	3,9	2,8	2,1	2,1	3,0	3,1
Karlovarský kraj	7,8	7,3	6,1	5,2	7,7	8,5	8,2	8,0	9,0	8,5	7,3	6,1	4,3	3,0	2,8	4,4	5,2
Ústecký kraj	11,3	10,7	8,9	7,1	8,9	9,8	9,7	10,0	11,1	11,1	9,7	8,5	6,6	4,8	4,1	4,9	5,5
Liberecký kraj	5,9	5,4	4,7	4,4	7,3	8,0	7,5	7,4	8,2	8,1	6,8	5,6	4,4	3,3	2,9	3,6	4,0
Královéhradecký kraj	5,4	4,9	3,9	3,2	5,1	5,7	5,5	5,7	6,8	6,7	5,3	4,1	3,0	2,3	2,2	2,8	2,9
Pardubický kraj	6,0	5,4	4,3	3,7	6,1	6,9	6,3	6,2	7,0	6,6	5,2	4,3	3,1	2,2	2,0	2,5	2,6
Vysočina	6,0	5,4	4,5	3,9	6,5	7,2	6,9	6,7	7,4	7,2	6,2	5,3	3,9	3,0	2,6	3,0	3,0
Jihomoravský kraj	7,5	6,8	5,6	4,7	6,7	7,8	7,5	7,5	8,2	8,4	7,2	6,3	5,0	4,0	3,4	4,0	4,2
Olomoucký kraj	7,7	6,9	5,4	4,4	7,3	8,4	8,0	8,1	9,1	9,1	7,4	6,1	4,8	3,5	2,8	3,5	3,7
Zlínský kraj	6,6	6,0	4,8	4,1	6,7	7,7	7,0	6,9	7,9	7,5	6,3	5,2	3,9	2,8	2,3	2,8	3,0
Moravskoslezský kraj	10,4	9,6	7,8	6,0	8,1	8,7	8,3	8,5	9,8	10,1	8,9	7,9	6,4	5,0	4,4	5,1	5,5
Celkem ČR	6,6	6,1	5,0	4,1	6,1	7,0	6,7	6,8	7,7	7,7	6,6	5,6	4,3	3,2	2,8	3,5	3,8

Zdroj: MPSV, 24.11. 2022

<https://www.mpsv.cz/web/cz/casove-rady-mn-a-pno>

Trh práce - roční

(zdroj: Makroekonomická predikce MFČR, listopad 2022)

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Výběrové šetření pracovních sil – ČSÚ											
Zaměstnanost	<i>prům. v tis.osob</i>	5 139	5 222	5 294	5 303	5 235	5 213	5 168	5 162	5 180	5 193
	<i>růst v %</i>	1,9	1,6	1,4	0,2	-1,3	-0,4	-0,9	-0,1	0,4	0,2
Zaměstnanci	<i>prům. v tis.osob</i>	4 257	4 327	4 396	4 412	4 351	4 383	4 348	4 344	4 360	4 371
	<i>růst v %</i>	2,1	1,7	1,6	0,4	-1,4	0,7	-0,8	-0,1	0,4	0,2
Podnikatelé	<i>prům. v tis.osob</i>	882	894	897	891	884	831	820	817	820	822
	<i>růst v %</i>	1,0	1,4	0,4	-0,8	-0,7	-6,0	-1,3	-0,3	0,3	0,2
Nezaměstnanost	<i>prům. v tis.osob</i>	211	156	122	109	137	150	135	167	162	149
Míra nezaměstnanosti	<i>průměrv %</i>	4,0	2,9	2,2	2,0	2,6	2,8	2,5	3,1	3,0	2,8
Dlouhodobá nezaměstnanost	<i>prům. v tis.osob</i>	89	54	37	33	30	41
Pracovní síla	<i>prům. v tis.osob</i>	5 350	5 377	5 415	5 412	5 372	5 364	5 303	5 329	5 343	5 342
	<i>růst v %</i>	0,8	0,5	0,7	-0,1	-0,7	-0,2	-1,1	0,5	0,3	0,0
Populace ve věku 20–64 let	<i>prům. v tis.osob</i>	6 496	6 445	6 407	6 376	6 345	6 266	6 166	6 298	6 281	6 273
	<i>růst v %</i>	-0,9	-0,8	-0,6	-0,5	-0,5	-1,2	-1,6	2,1	-0,3	-0,1
Zaměstnanost / Populace 20–64	<i>průměrv %</i>	79,1	81,0	82,6	83,2	82,5	83,2	83,8	82,0	82,5	82,8
Míra zaměstnanosti 20–64 let	<i>průměrv %</i>	76,9	78,7	80,0	80,4	79,8	80,6	80,9	79,3	79,8	79,9
Prac. síla / Populace 20–64 let	<i>průměrv %</i>	82,4	83,4	84,5	84,9	84,7	85,6	86,0	84,6	85,1	85,1
Míra participace 20–64 let	<i>průměrv %</i>	79,8	80,8	81,7	82,0	81,8	82,2	82,8	81,4	81,9	81,9
Míra participace 15–64 let	<i>průměrv %</i>	75,0	75,9	76,6	76,7	76,4	76,6	76,9	75,2	75,3	75,0
Registrovaná nezaměstnanost – MPSV											
Počet nezaměstnaných	<i>prům. v tis.osob</i>	406	318	242	212	259	280	251	277	280	274
Podíl nezaměstnaných osob	<i>průměrv %</i>	5,6	4,3	3,2	2,8	3,5	3,8	3,4	3,9	3,9	3,8

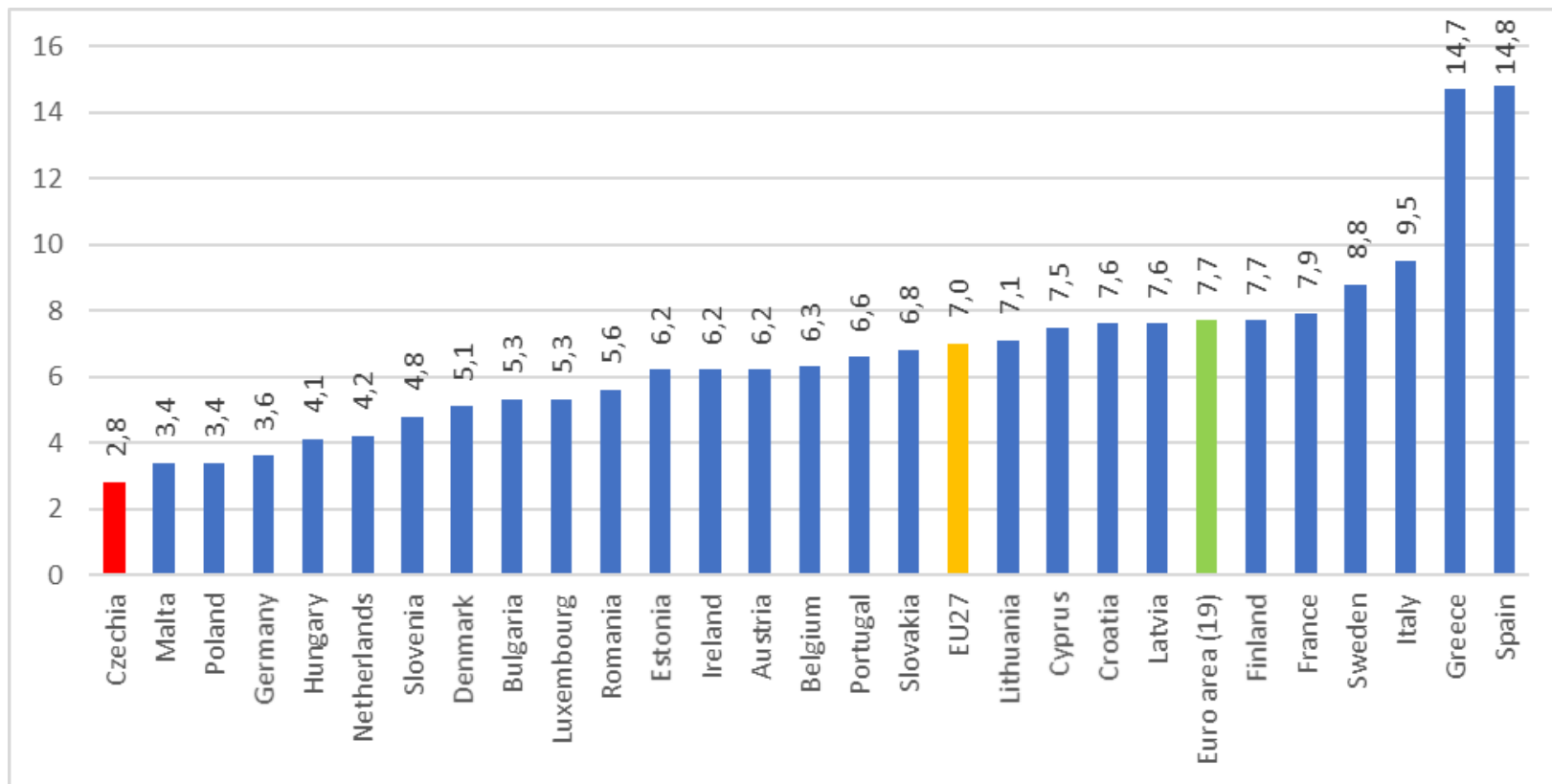
Trh práce - čtvrtletní

(zdroj: Makroekonomická predikce MFČR, listopad 2022)

		2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
								<i>Odhad</i>	<i>Predikce</i>
Výběrové šetření pracovních sil – ČSÚ									
Zaměstnanost	<i>průměr v tis.osob</i>	5 166	5 171	5 257	5 259	5 141	5 160	5 189	5 182
	<i>meziroční růst v %</i>	-2,1	-0,8	0,5	0,8	-0,5	-0,2	-1,3	-1,5
	<i>čtvrtletní růst v % (SA)</i>	-0,6	0,2	1,1	0,1	-1,5	0,3	-0,2	-0,1
Zaměstnanci ²	<i>průměr v tis.osob</i>	4 333	4 352	4 422	4 423	4 330	4 336	4 367	4 361
	<i>růst v %</i>	-1,3	0,5	1,7	2,0	-0,1	-0,4	-1,2	-1,4
Podnikatelé ³	<i>průměr v tis.osob</i>	833	819	836	836	811	824	823	822
	<i>růst v %</i>	-6,2	-7,2	-5,7	-5,0	-2,6	0,6	-1,6	-1,7
Nezaměstnanost	<i>průměr v tis.osob</i>	179	159	146	118	130	126	137	146
Míra nezaměstnanosti	<i>průměr v %</i>	3,4	3,0	2,7	2,2	2,5	2,4	2,6	2,7
Dlouhodobá nezaměstnanost	<i>průměr v tis.osob</i>	40	45	42	38	37	32	.	.
Pracovní síla	<i>průměr v tis.osob</i>	5 345	5 330	5 403	5 378	5 271	5 286	5 326	5 328
	<i>růst v %</i>	-0,7	-0,2	0,3	0,0	-1,4	-0,8	-1,4	-0,9
Populace ve věku 20–64 let	<i>průměr v tis.osob</i>	6 321	6 310	6 281	6 151	6 139	6 139	6 156	6 231
	<i>růst v %</i>	-0,5	-0,7	-0,8	-2,9	-2,9	-2,7	-2,0	1,3
Zaměstnanost / Populace 20–64	<i>průměr v %</i>	81,7	81,9	83,7	85,5	83,7	84,1	84,3	83,2
	<i>meziroční přírůstek</i>	-1,3	0,0	1,1	3,1	2,0	2,1	0,6	-2,3
Míra zaměstnanosti 20–64 let	<i>průměr v %</i>	79,2	79,4	80,9	82,7	80,9	81,3	81,1	80,4
	<i>meziroční přírůstek</i>	-1,1	0,0	0,9	3,0	1,7	1,9	0,2	-2,3
Prac. síla / Populace 20–64 let	<i>průměr v %</i>	84,6	84,5	86,0	87,4	85,9	86,1	86,5	85,5
	<i>meziroční přírůstek</i>	-0,1	0,5	1,0	2,5	1,3	1,6	0,5	-1,9
Míra participace 20–64 let	<i>průměr v %</i>	81,8	81,7	82,7	82,8	82,8	83,2	83,2	82,2
	<i>meziroční přírůstek</i>	0,1	0,4	0,7	0,7	1,0	1,5	0,5	-0,6
Míra participace 15–64 let	<i>průměr v %</i>	76,2	76,0	77,1	77,1	77,0	77,1	77,4	76,3
	<i>meziroční přírůstek</i>	-0,1	0,1	0,5	0,4	0,7	1,1	0,3	-0,8
Registrovaná nezaměstnanost – MPSV									
Počet nezaměstnaných	<i>průměr v tis.osob</i>	307	291	269	252	262	240	245	255
Podíl nezaměstnaných osob	<i>průměr v %</i>	4,2	4,0	3,7	3,4	3,5	3,3	3,3	3,6

míra nezaměstnanosti v EU v roce 2021 (v %)

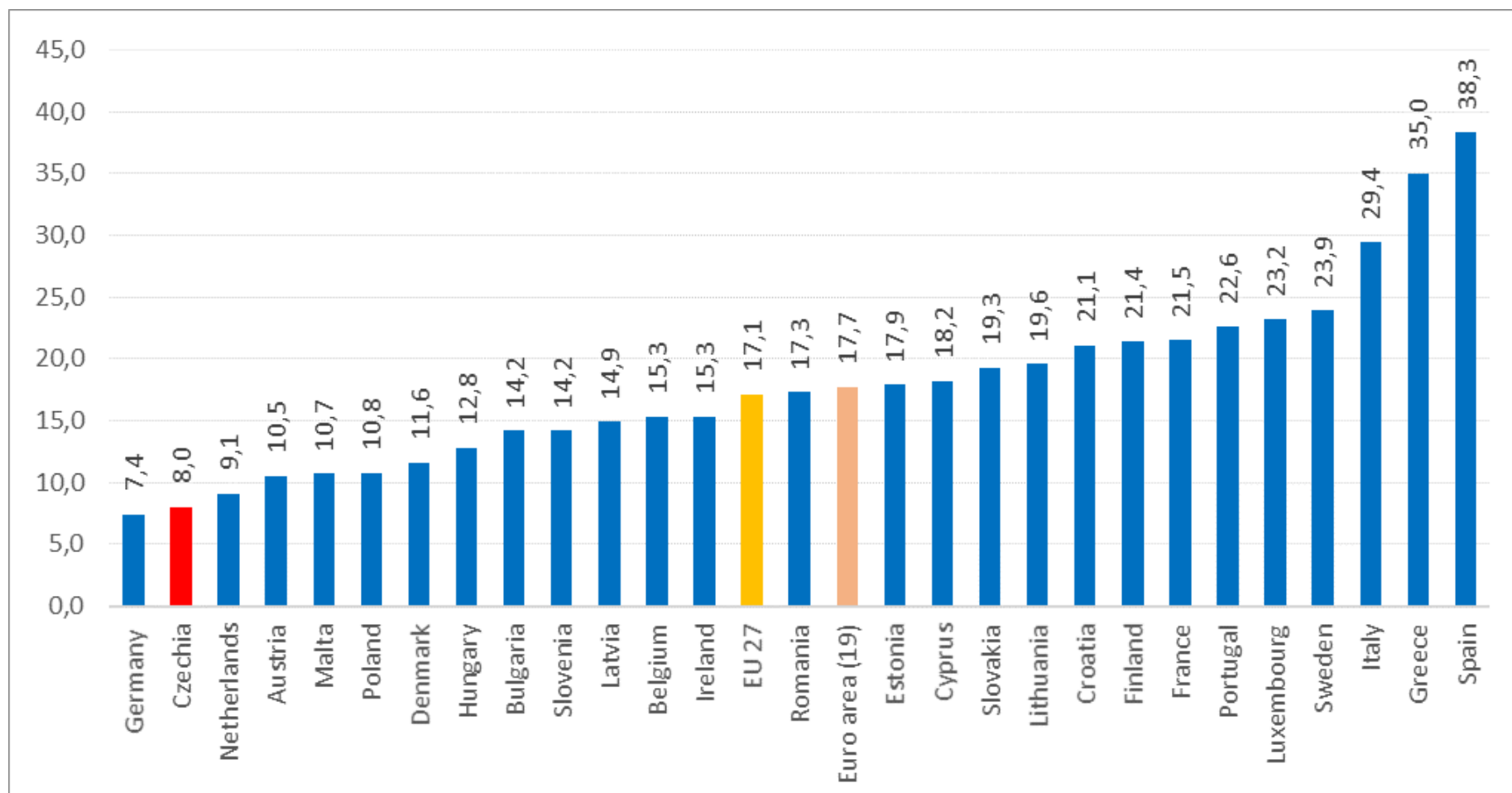
(ek. aktivní obyv. 15-74)

Pramen: Eurostat (24.11. 2022)

míra nezaměstnanosti mladých osob v EU v r. 2020 (v %)

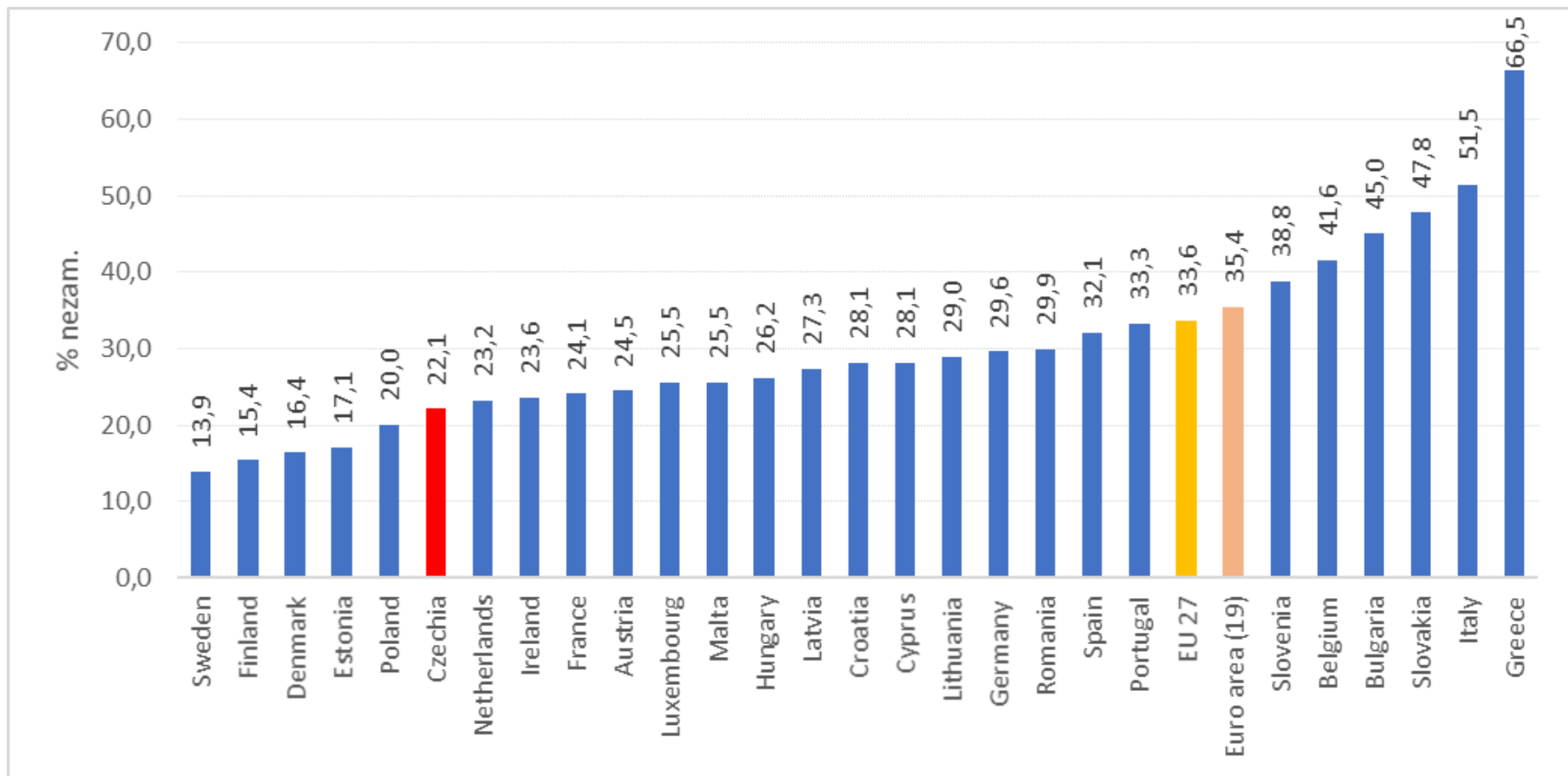
(ek. aktivní obyv. 15-24)

Pramen: Eurostat (12.10. 2021)

dlouhodobá nezaměstnanost v EU – 2020

(podíl na počtu nezaměstnaných, v %)

Typy nezaměstnanosti

- **FRIKČNÍ**
 - existuje vždy
 - dána neustálými pohyby na trzích práce, způsobena nedokonalými informacemi (hledání lépe placené práce v oboru, první zaměstnání, změna bydliště)
 - krátkodobá
 - nemá výrazné negativní důsledky
 - nabídka práce (počet volných pracovních míst) odpovídá poptávce v oboru i regionu
 - dobrovolná

Typy nezaměstnanosti

- **STRUKTURÁLNÍ**

příčiny: strukturální změny v ekonomice (existuje vždy)
nedostatečná mobilita pracovní síly

- kvalifikační a místní nesoulad mezi poptávkou a nabídkou práce → nutnost rekvalifikace
- nabídka práce (počet volných pracovních míst) odpovídá poptávce celkově, ale nikoliv v oboru i regionu
 - spojena s nepružností mezd v odvětvích v útlumu
 - ? dobrovolná nebo nedobrovolná
 - příčina regionálních rozdílů v míře nezaměstnanosti (u), resp. v podílu nezam. osob

Typy nezaměstnanosti

použité symboly: u^* = přirozená míra nezaměstnanosti, Y^* = potenciální HDP
 u = skutečná míra nezaměstnanosti, Y = skutečný reálný HDP

- **CYKlickÁ**

- spojena s cyklickým vývojem ekonomiky (postihuje všechna odvětví)
- poptávka po práci je menší než nabídka → nedostatek pracovních míst , tj. $u > u^* \rightarrow$ vzniká záporná mezera produktu , tj. $Y(\text{HDP}) < Y^*(\text{HDP}^*)$
- nepružnost mezd směrem dolů
- nedobrovolná

- **SEZÓNní**

- v odvětvích ovlivňovaných ročním obdobím (zemědělství, stavebnictví, turistický ruch, cukrovarnictví)
- pravidelné výkyvy v průběhu roku

přirozená míra nezaměstnanosti (u^*)

= dlouhodobě převažující míra nezaměstnanosti v dané ekonomice

→ $u^* = \text{frikční } u + \text{strukturální } u$

- existuje rovnováha na trzích práce (tzv. plná zaměstnanost)
- ekonomika optimálně využívá své zdroje (je na úrovni Y^*)

→ $u = u^*$, tj. $Y = Y^*$

= míra u , při níž je inflace stabilní, tj. neakceleruje (NAIRU)

faktory ovlivňující u*

- demografické změny
- regulační politika vlády (výše sociálních dávek, minimální mzda) → motivace lidí hledat si práci
- sociálně psychologické faktory (vliv na migraci za prací)
- funkčnost úřadů práce, rekvalifikační programy

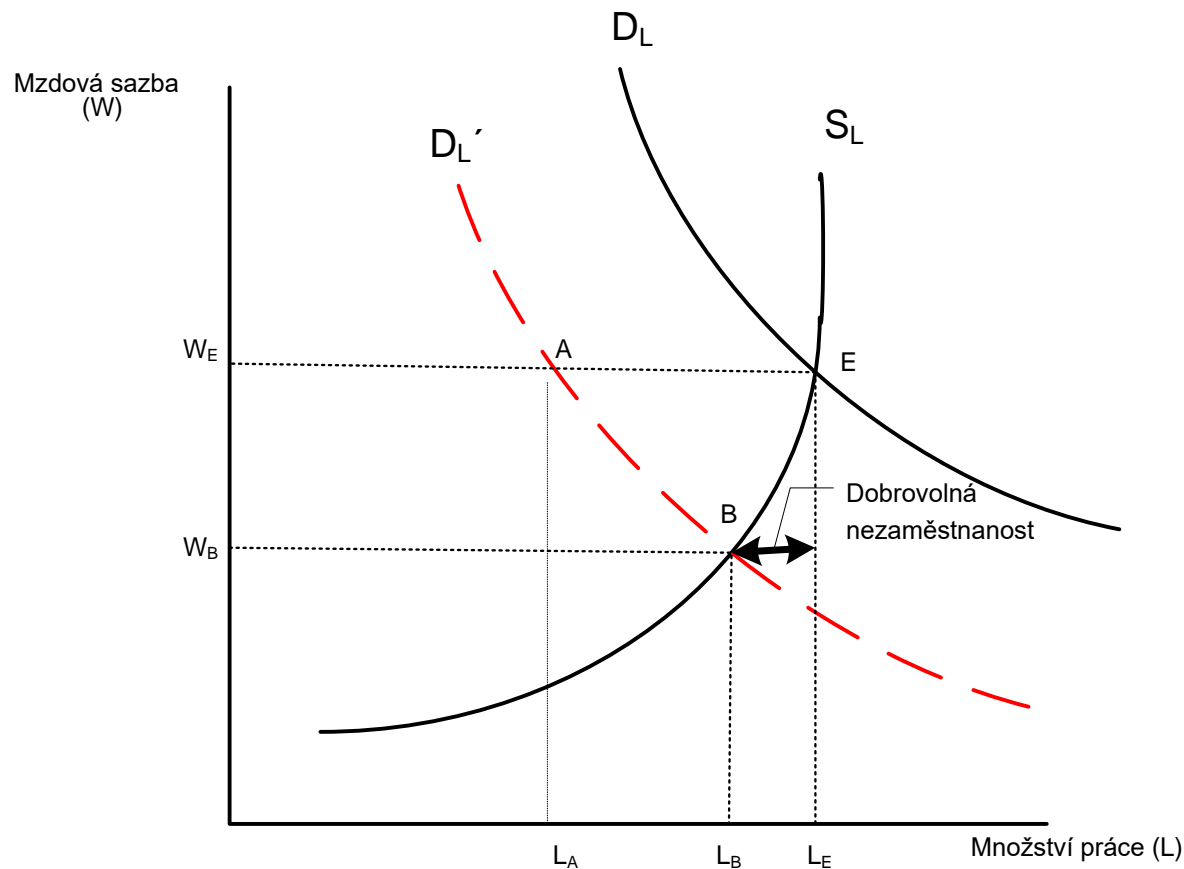
dobrovolná a nedobrovolná nezam.

- dobrovolně nezam. → při rovnovážné mzdové sazbě **by mohli pracovat, ale nechtějí**
- nedobrovolně nezam. → při dané mzdové sazbě **by chtěli pracovat, ale nejsou volná pracovní místa**

možné příčiny nedobrovolné u: nepružnost mezd směrem dolů, příliš vysoká minimální mzda

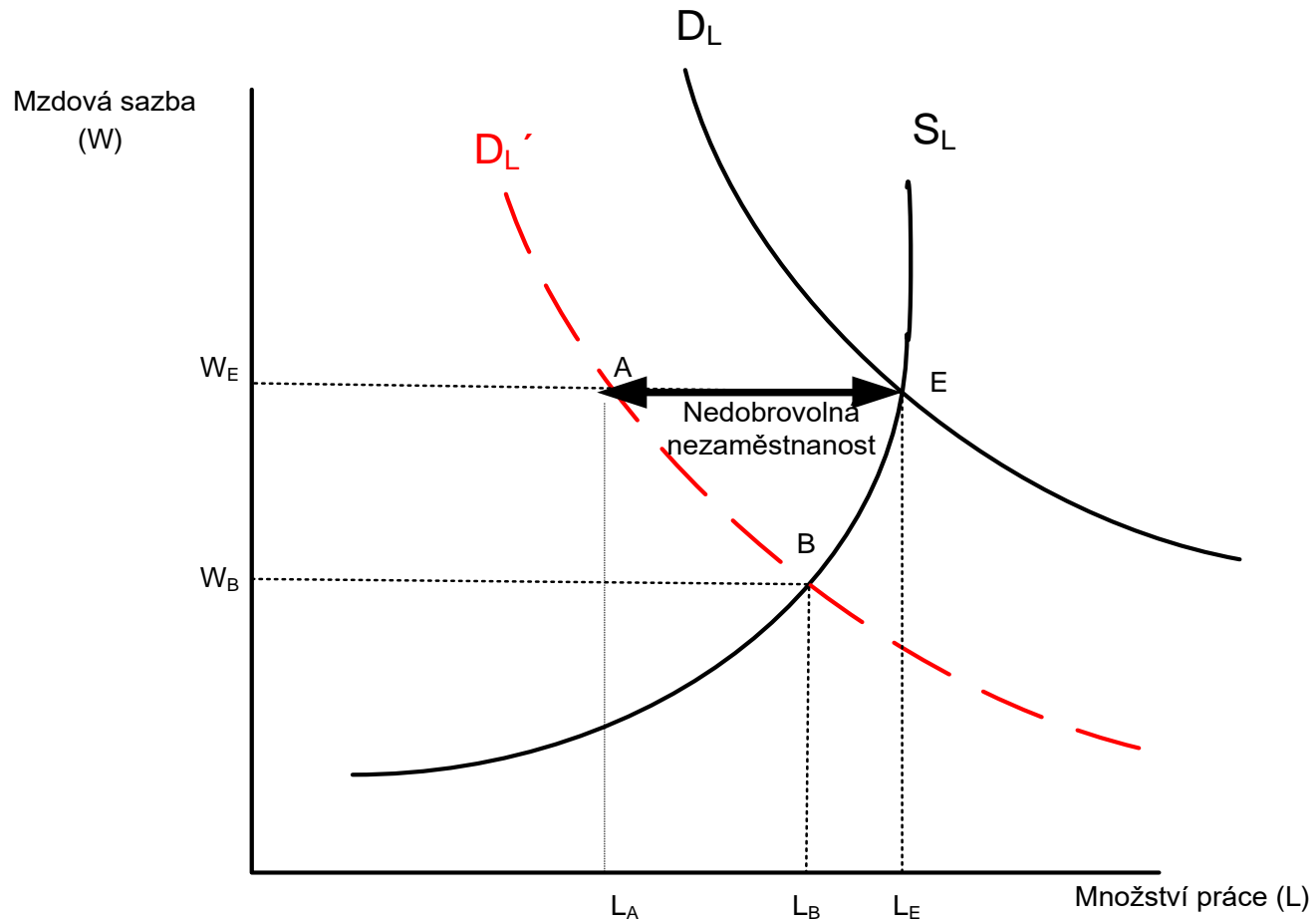
dobrovolná nezaměstnanost

→ pružné nominální mzdové sazby
(dopad poklesu D_L v důsledku recese)

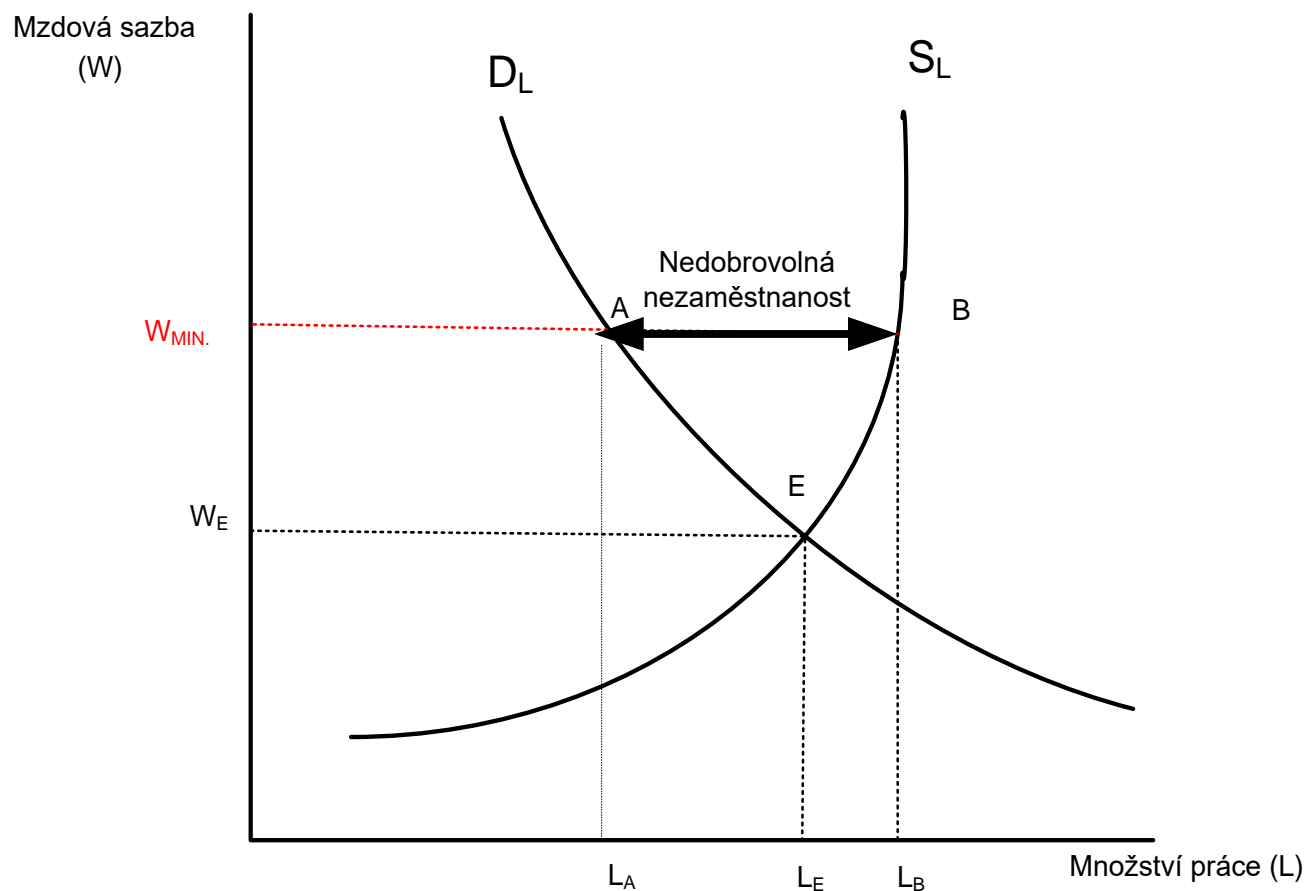

nedobrovolná nezaměstnanost

→ nepružné nominální mzdové sazby
(dopad poklesu D_L v důsledku recese)

nezaměstnanost – minimální mzda

dopady nezaměstnanosti

- *Sociální*

dlouhodobá nezaměstnanost

⇒ ztráta pracovních návyků a kvalifikace, sociální izolace, nárůst kriminality,...

- *Ekonomické*

Okunův zákon ⇒ kvantifikuje vztah mezi zápornou produkční mezerou a cyklickou nezaměstnaností

⇒ **pokud je $Y < Y^*$ o 2-3 p.b. (procentní body), pak je $u > u^*$ o 1 p.b.**

Okunův zákon

- Proč Y (HDP) kolísá více než u ?
 - pokles odbytu firmy považují za krátkodobý, proto nepropouštějí ve stejné míře zejména kvalifikované zaměstnance
(se zácvikem nových kvalif. zaměstnanců jsou spojeny vysoké náklady)

Politika zaměstnanosti

- pasivní

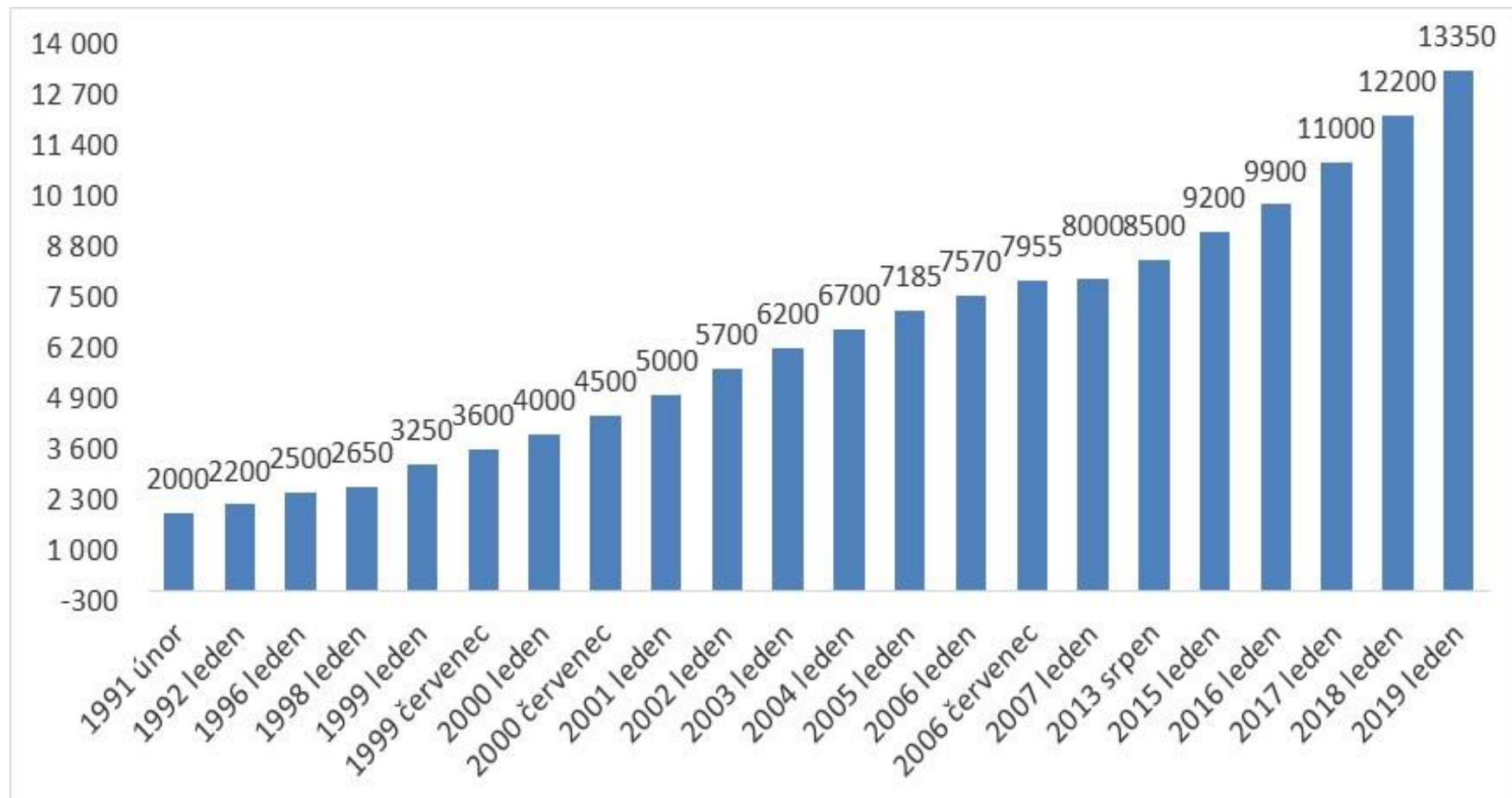
- kvalitní činnost úřadů práce
- vyplácení podpor v nezaměstnanosti

- aktivní

prováděna MPSV ČR a úřady práce:

- dotace podnikatelům na společensky účelná pracovní místa
- organizace veřejně prospěšných prací
- rekvalifikační programy
- vytváření chráněných pracovišť

minimální mzda v ČR

leden 2020: 14600 Kč,
leden 2021: 15200 Kč (42,4 % průměrné mzdy)
leden 2022: 16200 Kč

Pramen: MPSV

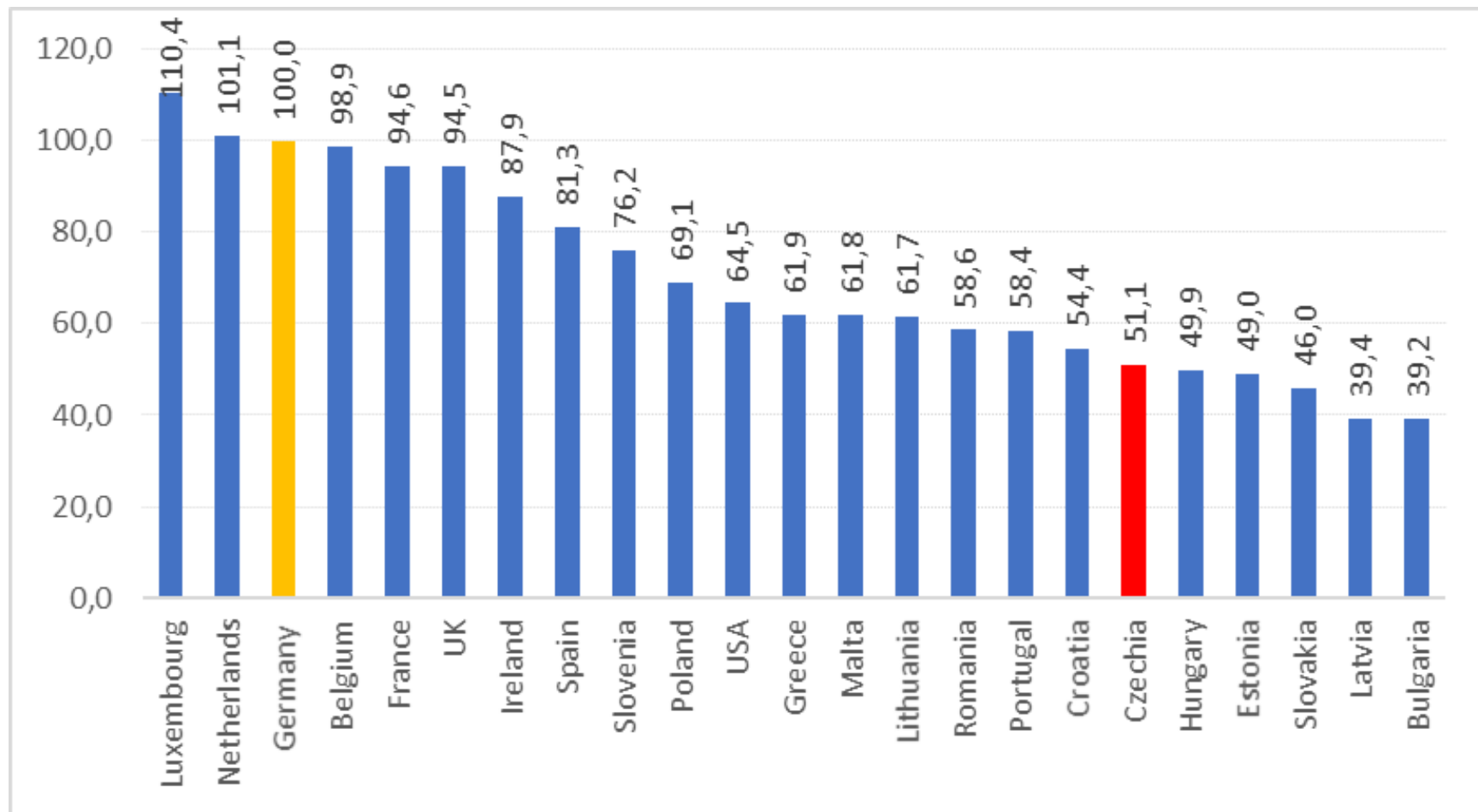
trh práce – mzdy a platy

(zdroj: ČSÚ, MPSV, Makroekonomická predikce MFČR, listopad 2022)

Průměrná hrubá měsíční mzda		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nominální	<i>Kč měsíčně</i>	27 764	29 638	32 051	34 578	36 176	37 903	40 455	43 140	45 674	47 488
	<i>růst v %</i>	4,4	6,7	8,1	7,9	4,6	4,8	6,7	6,6	5,9	4,0
Reálná	<i>Kč 2015</i>	27 571	28 747	30 438	31 928	32 358	32 647	30 308	29 524	30 200	30 649
	<i>růst v %</i>	3,7	4,3	5,9	4,9	1,3	0,9	-7,2	-2,6	2,3	1,5
Medián měsíčních mezd	<i>Kč měsíčně</i>	23 692	25 398	27 561	29 439	31 048	32 454
	<i>růst v %</i>	5,7	7,2	8,5	6,8	5,5	4,5
Objem mezd a platů	<i>růst v %</i>	5,7	9,2	9,6	7,8	0,1	5,8	10,0	7,4	5,7	4,2
Produktivita práce	<i>růst v %</i>	0,9	3,6	1,9	2,8	-3,9	3,2	0,5	0,0	2,6	2,5
Jednotkové náklady práce	<i>růst v %</i>	3,0	3,5	6,1	4,3	7,3	1,8	5,3	6,6	2,8	1,5
Náhrady zaměstnancům / HDP	<i>%</i>	41,7	42,8	44,3	44,6	46,0	45,6	45,2	45,6	45,2	44,6

minimální mzda v r. 2020 (v PPS)

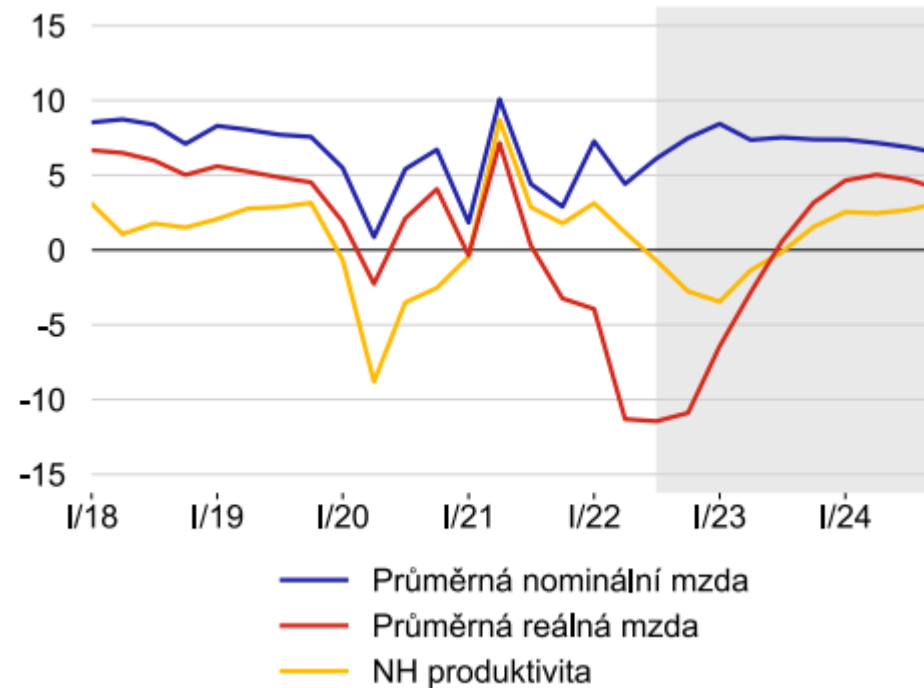
Německo = 100 %

Parita kupního standardu (PPS) se používá pro mezinárodní srovnání

Průměrná mzda a NH produktivita

(meziroční změny v %, NH produktivita – sezonně očištěno)

Zdroj: ČNB, Zpráva o měnové politice, podzim 2022

produktivita práce a nominální jednotkové pracovní náklady (NJPN)

- NH produktivita práce = HDP/L, tj. HDP na pracovníka
- produktivita práce ve firmě = přidaná hodnota na pracovníka (na odpracovanou hodinu)

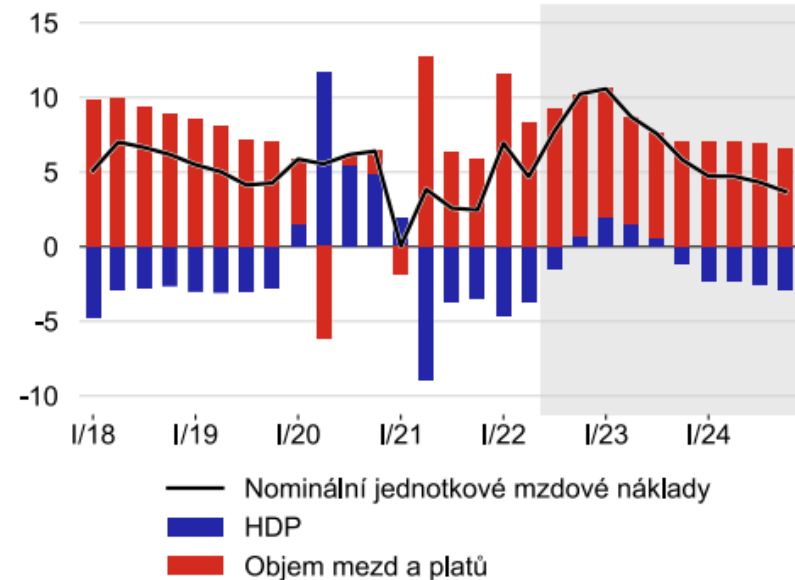
Jednotkové náklady práce = poměr nominálních náhrad na jednoho zaměstnance a reálné produktivity práce

- vyjadřují nákladové tlaky v ekonomice plynoucí z ceny a objemu práce
- sledují se za účelem predikce míry inflace
- indikátor konkurenceschopnosti ekonomiky

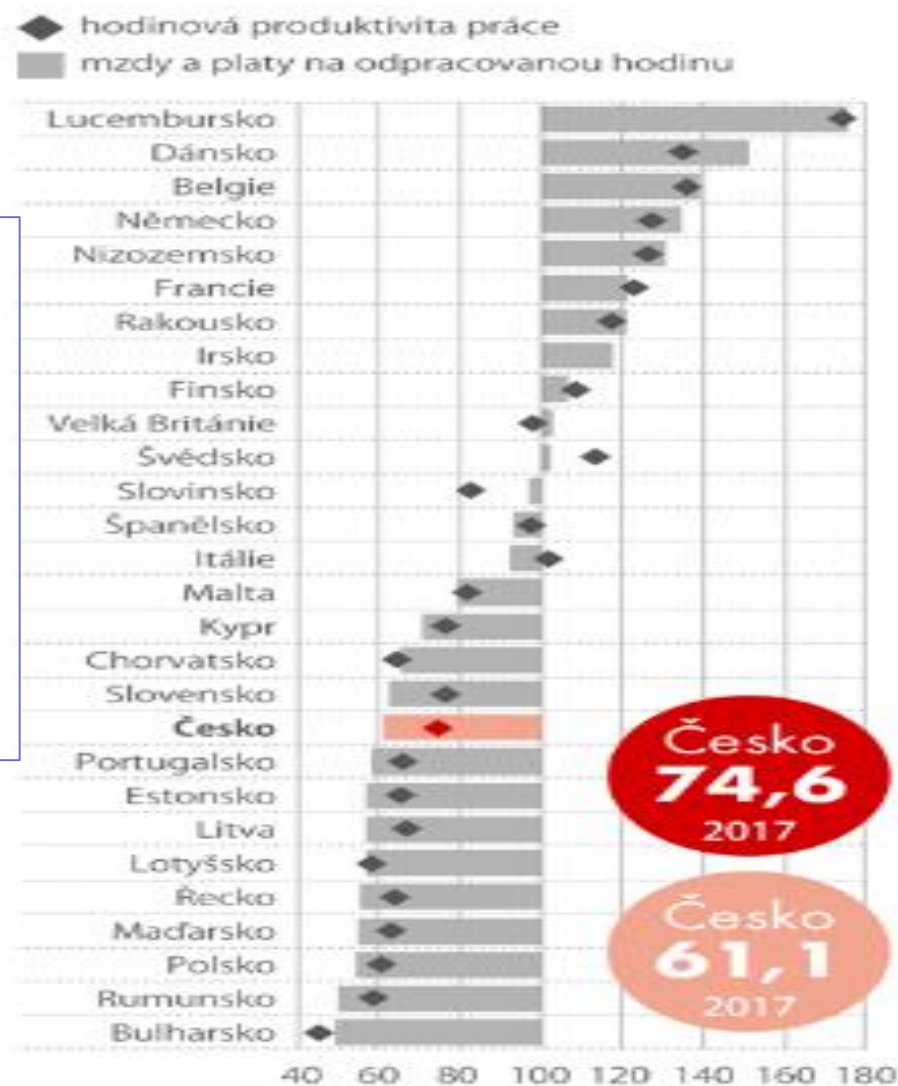
$$JNP = \frac{\frac{NZ}{zam}}{\frac{HDP}{prac}} * 100 ,$$

Nominální jednotkové mzdové náklady

meziroční změny v %, příspěvky v p. b., sezonně očištěno

Průměrné hodinové výdělky zaměstnanců a nominální hodinová produktivita práce*) ve státech EU v roce 2017 (v paritě kupní síly, EU28 = 100)

Produktivita práce :
VYJADŘUJE
POMĚR HDP
K POČTU
ODPRACOVANÝCH
HODIN
ZAMĚŠTNANÝMI
OSOBAMI V CELÉ
EKONOMICE.